

Milli Eğitim Bakanlığı 2014 bütçesindeki artışın devamının getirilmesi çok önemlidir. Ayrıca, eğitim bütçesinin daha bütüncül bir eğitim stratejisi çerçevesinde, saydamlık, katılımcılık ve denetlenebilirlik ilkeleri gözetilerek oluşturulmasının toplumsal yararı büyük ve kalıcı olacaktır.

TBMM’de 15 Aralık 2013 Pazar günü ele alınacak olan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bütçesinin GSYH içindeki payı 2013 yılındaki % 3,05’lik düzeyinden % 3,24’e, merkezi bütçe içindeki payı 2013 yılındaki % 13,27’lik düzeyinden % 14,42’ye çıkmaktadır. Bu artış olumlu olmakla birlikte Türkiye’de eğitim-öğretim sisteminin gereksinimlerini karşılamaktan uzaktır. Ayrıca, eğitim bütçesinin yapım sürecinde izlenebilirlik, katılımcılık gibi iyi yönetim ilkelerine daha çok özen gösterilmesi kritik önemdedir.

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), MEB’in 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, 2011-2012 eğitim-öğretim yılına kıyasla 3 milyon daha fazla öğrenciye hizmet vereceğini tahmin etmektedir. Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde derslik başına düşen öğrenci sayılarının hızla artmasının önüne geçebilmek için 2014-2016 döneminde her yıl ortalama 26 bin yeni dersliğe ve ortalama 4,6 milyar TL’lik kaynağa ihtiyaç vardır. Ancak, MEB 2014 yılı için derslik yapımına yaklaşık 1,5 milyar TL ayırmaktadır. Türkiye’de belediyeler ve hayırsever yurttaşlar okul ve derslik yapımına katkıda bulunmaktadır. Ne var ki, derslik alanında gereksinim ve MEB tarafından ayrılan kaynak arasındaki fark MEB dışı kurum ve bireylerin katkılarıyla doldurulamayacak kadar büyüktür.

MEB’in derslik ve okul açığının giderilmesinde dersanelerin özel okula ve açık liseye dönüştürülmesi ve özel okulların eğitim sistemindeki payının artırılması uygulamalarından destek almayı planladığı öne sürülebilir. Ancak, dersanelerin özel okula ve açık liseye dönüştürülmesine ilişkin süreç belirsizliğini korumaktadır. Dersanelerin dönüştürülmesinin derslik gereksinimini ne ölçüde karşılayabileceğine ilişkin projeksiyonların geliştirilmesi ve kamuoyuyla paylaşılmasında daha geç kalınmamalıdır.

Benzeri biçimde, 2014 yılı sonuna kadar özel örgün öğretim kurum oranını yüzde 9’a, özel örgün öğretimin eğitim sistemi içindeki payını yüzde 5’e çıkarmak MEB’in hedefleri arasında yer almaktadır. MEB Performans Programı bu hedeflere eğitimde alternatif finansman ve teşvik yöntemleri konusunda araştırma projeleri yürütülmesi ve çalıştaylar düzenlenmesi çerçevesinde yer vermektedir. Plan Bütçe Komisyonu görüşmelerinde de özel okullarda eğitime destek uygulamalarının 2014’te başlatılacağına ilişkin bir program belirtilmemiştir. Öte yandan, çocuklarını özel okula göndermek isteyen velilere eğitim desteği (kupon) uygulamasının çok yakında başlatılacağı son aylarda sık sık kamuoyu ve

basının gündemine gelmektedir. MEB bu konuda bir düzeltme ya da açıklama henüz yapmamıştır. MEB'in özel öğretim kurumlarına ve hanehalklarına yönelik destek politikalarının eğitim çıktıklarına etkisi ve hangi yöntemlerin özellikle dezavantajlı aileler için yararlı/zararlı olacağı tartışmaya açık bir konudur. Ne var ki, konunun tartışılabilmesi için, MEB'in 2014 yılına -ve sonrasında- ilişkin özel okullarda eğitime destek politika planları konusunda kamuoyunu daha yakından bilgilendirmesine gereksinim vardır.

Türkiye'de öğrenci sayısındaki artış, derslikle birlikte öğretmen gereksinimini de ortaya çıkarmaktadır. 2014-2016 arasında ortaöğretimde 91 bin, ilköğretimde 9 bin ve okulöncesi eğitimde 17 bin ek öğretmene gereksinim olacağı hesaplanmaktadır. MEB yöneticileri de mevcut öğretmen açığının 130 bin civarında olduğunu belirtmektedir. 2014-2016 arasında her yıl ortalama 40 bin ek öğretmenin atanması durumunda öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının sabit tutulabileceği hesaplanmaktadır. MEB yönetimi uzun süre 2014 Şubat'ında öğretmen ataması yapılmayacağını belirtmiştir. Plan Bütçe Komisyonu görüşmeleri sırasında da bu yönde bir plan açıklanmamıştır. Ancak, daha sonra Şubat'ta 10 bin, Ağustos'ta 40 bin öğretmen atanmasına yönelik planlar (siyasi irade tarafından) beyan edilmiştir. 2014 yılında toplam 50 bin öğretmenin MEB bünyesine katılacak olması olumludur; öte yandan öğretmen atamalarının bütüncül bir eğitim ve istihdam stratejisi çerçevesinde gerçekleşmediği gözlenmektedir. Atama yapılacak olan branşların dağılımının nasıl bir eğitim stratejisi çerçevesinde oluşturulduğu, merkezi sınavlara giren 8. sınıfları öğretmensiz bırakmamak yönündeki iyi niyet ifadesi dışında, yeterince açık değildir.

MEB eğitim yönetimi, sunumu ve denetimini bilgi-işlem teknolojileriyle birleştiren çok sayıda e-dönüşüm projesi yürütmektedir. Bu projelerin birbiriyle ve sadece 2014 yılı bütçesi 1,4 milyar TL olan FATİH Projesi'yle uyumlu olarak geliştirilip tamamlanması, kaynakların etkin kullanımı ve nihai uygulama açısından büyük önem taşımaktadır. MEB 2014 bütçesi ve FATİH Projesi'nin kamuoyuyla paylaşılma biçimi eğitiminin bu büyük e-dönüşüm sürecinin tüm bileşenlerini birbiriyle ilişkili ve daha açık olarak ortaya koymakta yetersiz kalmaktadır. FATİH Projesi'nin önümüzdeki 2-3 yılda tamamlanması ve okulöncesi liseye kadar her sınıfta akıllı tahta kurulması öngörülmektedir. Akıllı tahta için 2014'te, 300 milyon TL'si MEB bütçesinden olmak üzere, toplam 700 milyon TL kaynak ayrılmıştır. 1 milyondan fazla öğrenciye ve 100 bin öğretmene tablet bilgisayar dağıtılmasının 2014 yılı maliyeti 520 milyon TL'dir. MEB'in hizmetiçi eğitime ayırdığı kaynakların öğretmen ve öğrencilerin bu e-dönüşümü donanımlı biçimde karşılamaları için yeterli olup olmadığı tekrar düşünülmelidir. FATİH, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve e-dönüşüm bileşenlerini uyumlulaştırma projelerinde doğrudan hizmetiçi eğitime ayrılan toplam kaynakların donanım-dışı yatırım ve faaliyetlere oranı % 3 civarındadır. Donanım bütçelerindeki hizmetiçi eğitim payı ise izlenememektedir.

2014 bütçesinde eğitime (yüksek öğrenim dahil) 2014 fiyatları ile yaklaşık 78,5 milyar TL ayrılmaktadır. Böylece 2014 yılında Türkiye'de kamu kaynaklarından eğitime ayrılan payın GSYH'ye oranı % 4,57 olacaktır. Uluslararası hedef ve göstergeler dikkate alındığında bu oran OECD ortalaması olan % 5,5 ve UNESCO'nun kalkınmakta olan ülkelere önerdiği % 6'nın altındadır. Türkiye'de beşeri sermaye birikiminin desteklenmesi için kamu kaynaklarından eğitime ayrılan payın daha da artırılması gerekmektedir. Eğitim bütçesinin daha bütüncül bir eğitim stratejisi çerçevesinde, saydamlık, katılımcılık ve denetlenebilirlik ilkeleri gözetilerek oluşturulmasının toplumsal yararı büyük ve kalıcı olacaktır.

Nota ilişkin ayrıntılı bilgi için:

Emre Üçkardeşler, Politika Analisti, uckardesler@sabanciuniv.edu

M. Alper Dinçer, Araştırma Koordinatörü, alperdincer@sabanciuniv.edu

Bu politika notu, Eğitim Reformu Girişimi tarafından **13 Aralık 2013** tarihinde yayımlanmıştır.

BANKALAR CADDESİ
MİNİNERVA HAN NO 2, KAT 5
KARAKÖY 34420 İSTANBUL

T +90 (212) 292 05 42
F +90 (212) 292 02 95

erg.sabanciuniv.edu

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), çalışmalarını iki öncelikli amaç doğrultusunda sürdürüyor. Bunlardan ilki, kız ve erkek tüm çocukların hakları olan kaliteli eğitime erişimlerini güvence altına alacak ve Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik gelişimini üst düzeylere taşıyacak eğitim politikalarının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. ERG'nin katkıda bulunduğu diğer başlıca alan ise eğitime ilişkin katılımcı, saydam ve yenilikçi politika üretme süreçlerinin yaygınlaşmasıdır.

ERG, bu amaçlara yönelik olarak araştırma, savunma ve eğitim çalışmalarını "herkes için kaliteli eğitim" vizyonu doğrultusunda sürdürüyor.

